

Jalové myšlenky lenivého člověka

VYŠEHRAĐ

JEROME
KLAPKA
JEROME

KNIHA PRO SVÁTEČNÍ ZAHÁLKU

JEROME KLAPKA JEROME

**Jalové
myšlenky
lenivého
člověka**

KNIHA
PRO SVÁTEČNÍ ZAHÁLKU

VYŠEHRA D

Z anglického originálu *Idle Thoughts of an Idle Fellow*,
vydaného v Londýně v roce 1886, přeložil Milan Žáček
Ilustrace na přebalu Daniel Verner
Typografie Vladimír Verner
Odpovědná redaktorka Radka Fialová
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1676. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 120 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Translation © Milan Žáček, 2017
Cover illustration © Daniel Verner, 2017

ISBN 978-80-7429-920-9

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

PŘEDRAHÉ A MILOVANÉ
PŘÍTELKYNI
MÝCH ZLÝCH I ZÁŘNÝCH DNÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ MI V POČÁTEČNÍ FÁZI NAŠÍ ZNÁMOSTI
LECKDY NESVĚDČILA, ALE KTERÁ
SE ČASEM STALA MOU NEJMILEJŠÍ KAMARÁDKOU –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ, AČ JSEM JI UŽ TOLIKRÁT ODLOŽIL,
SE MI (UŽ) NIKDY NEMSTÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ, AČ K NÍ VŠECHNY ČLENKY NAŠÍ DOMÁCNOSTI
PŘÍSTUPUJÍ SE ZNAČNOU ODTAŽITOSTÍ
A NA NIŽ S PODEZÍRAVOSTÍ POHLÍŽÍ I MŮJ VLASTNÍ PES,
JE MI PŘESTO DEN ODE DNE BLÍŽŠÍ
A NA OPLÁTKU MNE STÁLE VÍCE PROSYCUJE
AROMATEM SVÉHO PŘÁTELSTVÍ –
PŘÍTELKYNI,
KTERÁ MI NIKDY NEVYČÍTÁ CHYBY, NIKDY SI NECHCE
PŮJČOVAT PENÍZE A NIKDY NEMLUVÍ SAMA O SOBĚ –
DRUŽCE
MÝCH ZAHÁLČIVÝCH HODIN, TIŠITELCE MÝCH STRÁZNÍ,
DŮVĚRNICI MÝCH RADOSTÍ A NADĚJÍ –
MÉ NEJSTARŠÍ A NEJSILNĚJŠÍ
DÝMCE,
S VDĚČNOSTÍ A LÁSKOU
PŘIPISUJI
TENTO DROBNÝ SVAZEK.

Předmluva

Poté co hrstka mých přátel, jimž jsem tato pojednání ukázal v rukopise, poznamenala, že nejsou vůbec špatná, a poté co někteří mí příbuzní slíbili, že si tuto knihu koupí, pokud někdy spatří světlo světa, cítím, že nemám právo její vydání už jakkoliv oddalovat. Kdyby nebylo této, dá-li se to tak říci, veřejné poptávky, patrně bych se tyto své „jalové myšlenky“ coby duševní stravu anglicky hovořícím národům vůbec neodvážil předložit. Čtenáři v dnešní době od knih požadují poučení, zušlechtění a povznesení. Tato kniha by nepovznesla ani krávu. S čistým svědomím ji nemohu doporučit pro žádný užitečný účel. Mohu jen navrhnout, že až vás unaví čtení „sta nejlepších knih“, můžete po ní na půlhodinku sáhnout. Bude to změna.

O zahálce

Troufám si říci, že toto je téma, v němž se opravdu vyznám. Pán, který mne v mládí koupal ve zřídle moudrosti za devět guinejí za pololetí – bez příplatků –, říkával, že nikdy nepoznal hochu, jenž by za delší dobu odvedl méně práce. A vzpomínám si, jak moje nebožka babička jednou v průběhu mého vzdělávání ve věci použití modlitební knížky mimoděk prohlásila, že sice považuje za vysoce nepravděpodobné, že bych někdy udělal příliš z toho, co bych dělat neměl, ale že je nade vši pochybnost přesvědčena, že neudělám v podstatě nic z toho, co bych dělat měl.

Bohužel jsem polovinu z proroctví své milé babičky nenaplnil. Nechť je mi nebe milostivo! I navzdory své lenosti jsem udělal spoustu věcí, které jsem dělat neměl. Naopak jsem plně stvrdil správnost jejího úsudku, pokud jde o zanedbávání většiny toho, co bych zanedbávat neměl. Zahálka byla odjakživa mou silnou stránkou. Nepřipisuji si v tomto ohledu žádné zásluhy; je to dar. A má ho málokdo. Existuje řada líných lidí a spousta loudalů, ale ryzí, nefalšovaný zaháleč je vzácnost. Není to člověk, který se poflakuje s rukama v kapsách. Jeho nejpřekvapivější vlastností je naopak to, že je neustále mimořádně zaneprázdněný.

Zahálku si nemůžete důkladně užít, pokud nemáte spoustu práce. Nicnedělání vás nebaví, když nemáte co dělat. V takovém případě je marnění času pouhým zaměstnáním, a to zaměstnáním nadmíru vyčerpávajícím. Aby byla zahálka slastná, je ji třeba krást jako polibky.

Před mnoha lety, když jsem byl ještě mladý, jsem vážně onemocněl – mně samému nepřipadalo, že by mi kromě rýmy jako trám bylo něco, co by stálo za řeč. Domnívám se nicméně, že moje choroba přece jen za řeč stála, poněvadž lékař řekl, že jsem k němu měl přijít už před měsícem a že kdyby to (ať to bylo cokoli) pokračovalo ještě týden, už by neodpovídal za následky. Je to vskutku pozoruhodné, ale ještě jsem nepoznal doktora přivolaného k určitému případu, který by neprohlásil, že by stačil pouhý den otálení a veškerá léčba by byla beznadějná. Náš lékařský rádce, filozof a přítel připomíná hrdinu melodramatu – na scénu přichvátá zásadně a bez výjimky v posledním možném okamžiku. Tomu říkám Prozřetelnost.

Nuže, jak jsem již uvedl, byl jsem vážně nemocný, na měsíc jsem se měl odebrat do Buxtonu a tento pokyn doplnilo striktní nařízení, abych po celou onu dobu vůbec nic nedělal. „Potřebujete odpočinek,“ pravil lékař, „naprostý odpočinek.“

Byla to příjemná vidina. „Ten člověk mému neduhu očividně rozumí,“ řekl jsem si a představil si, jak nádherně se budu mít – čtyřtýdenní *dolce far niente* se špetkou nemoci. Ničím, co by bylo přehnaně velké, ale co je tak akorát – co pobytu dodá příchutí utrpení a prodechne ho poetikou. Budu pozdě vstávat, popíjet čokoládu a snídat v trepkách a županu. Na zahradě budu lehávat v houpací síti a číst sentimentální

romány s melancholickým vyústěním, dokud mi kniha nevypadne z apatických rukou a nezůstanu tam jen ležet se zasněným pohledem do syté modři nebeské báně, na níž budu sledovat nadýchané obláčky plynoucí jako lodi s bílými plachtami přes její nezměrné hlubiny, poslouchaje radostné štěbetání ptactva a tlumené švelení stromů. Nebo, budu-li příliš sláb, abych se vydal ze dveří, vypodložen polštáři zůstanu sedět v přízemí u otevřeného okna s výhledem před dům a budu vypadat sešle a zajímavě, aby nade mnou mohly vzdychat všechny kolemjdoucí hezké slečny.

A dvakrát denně se v proutěném pojízdném křesle vydám na kolonádu na pitnou kúru. Ach, ta pitná kúra! Tehdy jsem o ní nic nevěděl, ale její představa se mi velmi zamlouvala. „Pitná kúra“ zněla elegantně, jako něco z doby královny Anny, a byl jsem přesvědčený, že půjde o něco příjemného. Ale blé! Stačila tři nebo čtyři rána. Popis Sama Wellera, že si při ní vpravujete do těla vodu, která „chutná jako nahřátá žehlička“, pouze náznakem vyjadřuje, co je to za nehoráznou ohavnost. Je-li něco, co by člověka dokázalo rychle vyléčit, pak vědomí, že až do uzdravení musí v rámci kúry vypít celou jednu sklenici. Já tuto vodu pil v neřadě podobě šest dní po sobě, a málem mne zabila; poté jsem však zvolil strategii, že ji ihned zapiji velkou sklenkou brandy s vodou, a tím se mi notně ulevilo. Mezitím jsem se od různých lékařských veličin dozvěděl, že alkohol musel zcela potlačit účinky železitých složek, jež jsou v takové vodě obsaženy. Jsem rád, že jsem měl štěstí a tento správný přístup sám odhalil.

„Pitná kúra“ tvořila však pouze malou část muk, jež jsem zakoušel onoho pamětihodného měsíce – měsíce, který byl bez debat tím nejbídnějším časovým obdobím,

jaké jsem kdy prožil. Z větší části jsem ho strávil zbožným dodržováním lékařových instrukcí a jediná má aktivita spočívala v bloumání po domě a zahradě a každodenním dvouhodinovém výletě v pojízdném křesle. Tomu se však dařilo do jisté míry nabourávat obecnou monotónnost mé tamější existence. S vyjížděkami v křesle – zvláště pokud nejste této povznášející aktivitě uvyklí – se pojí větší vzrušení, než se může jevit nezasvěcenému pozorovateli. Mysl jezdce neustále svírá pocit nebezpečí, jakému člověk zvenčí patrně nebude nikdy schopen porozumět. Každou minutu trnete v přesvědčení, že se ten krám převrhne, a toto přesvědčení zesílí vždy, když se na dohled objeví příkop nebo úsek čerstvě vyasfaltované silnice. Očekáváte, že do vás vrazí každý dopravní prostředek, jenž vás míjí, a uvědomíte si, že kopce nikdy nevyjízdíte ani nesjízdíte, aniž byste se okamžitě pustili do spekulací o svých šancích na přežití při – naprosto oprávněné – představě, že vás vetchý řidič vašeho osudu neudrží.

Ale i toto povyražení mne po chvíli přestalo bavit a zachvátila mne naprosto nesnesitelná nuda. Cítil jsem, jak se mi pod jejím tlakem začíná rozklížovat mysl. Není to nikterak silná mysl a měl jsem za to, že by ji nebylo moudré přepínat. Takže někdy kolem dvacátého rána jsem brzy vstal, dobře se nasnídal a vydal se do Hayfieldu na úpatí náhorní plošiny Kinder Scout – příjemného a rušného městečka, do nějž vede cesta nádherným údolím, v němž jsem narazil na dvě líbezně pohledné ženy. Líbezně pohledné se mi přinejmenším jevily; jedna mne minula na mostě a myslím, že se na mne usmála; ta druhá stála u jedněch otevřených dveří a bez nároku na odměnu zasypávala polibky malé růžolící dítě. Od té doby už

však uplynulo mnoho let a troufám si tvrdit, že oba už mezitím ztloustli a zatrpkli. Cestou zpátky jsem potkal starce lámajícího kámen, a představa, že bych mohl opět využít síly svých rukou, ve mně probudila tak neskonale touhu po práci, že jsem mu nabídl pití jen za to, aby mne nechal chvíli zaujmout jeho místo. Byl to vlídný starý muž a vyhověl mi. Do kamene jsem se pustil s vervou nahromaděnou po třítýdenní nečinnosti, a za půl hodiny jsem odvedl více práce, než on za celý den. A ani na mne nežárlil.

Když jsem se tak jednou spustil, začal jsem do hýřelní zabředávat stále hlouběji. Každé ráno jsem se vydával na dlouhou vycházku a každý večer jsem v altánu poslouchal kapelu. Ale i přesto dny ubíhaly pomalu a byl jsem upřímně rád, když nastal ten poslední a z dnového a souchotinářského Buxtonu mne to vyhnalo zpátky do Londýna s jeho drsnou prací a životem. Když jsme večer projížděli Hendonem, vyhlédl jsem z vagonu. Křiklavá zář visící nad mocnou metropolí mne zahřála u srdce, a když jsem posléze v kočáru vydrkotal z nádraží St. Pancras, dobře známý rámus, který mne tam rázem obestřel, mi zněl jako ta nejlíbeznější píseň za spoustu dnů.

Onu měsíční zahálku jsem si rozhodně neužil. Zahálím rád, když bych zahálet neměl; ne když je to jediná možnost, která se mi nabízí. Taková už je moje svéhlavá povaha. Zády ke krbu nejradši stojím a co komu dlužím, nejradši počítám ve chvíli, když mi stůl přetéká dopisy, na něž je třeba odpovědět nejbližší poštou. S večerí se nejvíc loudám, když mne po ní čeká spousta perné práce. A pokud bych měl z nějakého naléhavého důvodu být ráno nezvykle brzy vzhůru, velice rád si o půl hodiny déle poležím.

Ach, jak rozkošné je se převalit a opět usnout: „Už jen pět minutek!“ Je na světě vůbec člověk, pomínu-li „příběhy pro chlapce“ z nedělní školy, který vstává rád a ochotně? Existují lidé, kteří v pevně danou hodinu prostě nevstanou. Pokud by měli z postele vylézt v osm, leží v ní do půl deváté. Když se změní okolnosti a vstát by měli v půl deváté, dokážou vstát až v devět. Jsou jako ten státník, o němž se říkalo, že byl na minutu přesný o půl hodiny později. Zkoušejí celou řadu úskoků. Kupují si budíky (proradné aparáty, které se spouštějí v nesprávnou dobu a budí nesprávné lidi). Říkají Sarah Jane, aby zaklepała na dveře a zavolala na ně, a Sarah Jane zaklepe a zavolá na ně, a oni jen zavrčí „jistě“ a opět slastně usnou. Znal jsem muže, který dokonce vstal a omyl se studenou vodou, ale ani to mu nepomáhalo, protože poté vždy ještě skočil do postele, aby se zahřál.

Sám si myslím, že jakmile bych z postele vylezl, už bych se do ní nevrátil. Obtížné mi připadá spíše odpáčení hlavy z polštáře a neusnadňuje mi to ani sebeurputnější noční odhodlání. Poté co promarním celý večer, řeknu si: „Dnes v noci už nic dělat nebudu; to si naopak ráno přivstanu,“ a jsem důsledně odhodlaný tak učinit – v dané chvíli. Ráno už však pro takový nápad tolik nadšení necítím a přemítám, že by bylo mnohem lepší, kdybych v noci zůstal radši vzhůru. A pak ještě ty potíže s oblékáním; čím víc o tom přemýšlíte, tím víc to všechno chcete odkládat.

Postel je věru zvláštní věc, tato napodobenina hrobu, kde si natahujeme vyčerpané údy a bezhlesně klesáme do ticha a odpočinku. „Ach, lože, lože, líbez-né lože, jakýs ráj jsi pro znavené muže,“ jak zpíval chudák Hood, pro nás rozrušené mladíky i dívky jsi

jako ta laskavá stará chůva. Chytré i hloupé, zlobivé i dobré, všechny si nás přivinuješ do svého mateřského klína a konejšíš náš rozmarný pláč. Ustaraný silák – bolestí trpící marod – děvče vzlykající pro svého nevěrného milého – jako děti pokládáme rozbolavělou hlavu na tvou bílou hrud' a ty nás jemně ukolébáváš k spánku.

Když se odvrátíš a nechceš nás utěšit, to už opravdu trpíme. Nemůžeme-li usnout, jak nesmírně vzdálený se nám jeví úsvit. Ach, ty ohavné noci, kdy sebou házíme horečkou a bolestí, kdy ležíme jako živí lidé mezi mrtvými, kdy upíráme zrak do temných hodin, které pomaloučku odplývají mezi námi a rozbřeskem. A ty ještě ohavnější noci, kdy sedíme po boku trpícího bližního, kdy nás padajícím uhlíkem občas vyleká tlumený oheň a tikot hodin nám připadá jako kladivo, které vytlouká život, nad nímž bdíme.

Dost však o postelích a ložnicích. Prodlévám u nich už příliš dlouho, dokonce i na zahálčivého člověka. Pojďme ven a zakuřme si. Čas se tak marní stejně dobře a nevypadá to tak špatně. Tabák je pro nás zaháleče požehnáním. Je těžké si představit, čím se zaměstnávali úředníci před příchodem sira Waltera. Hašteřivou povahu středověkých mužů připisují výhradně absenci této uklidňující rostliny. Neměli nic na práci a nemohli kouřit, a v důsledku toho se neustále bili a hádali. Pokud nějakou mimořádnou shodou okolností právě nezuřila válka, vyvolali vražedný svár se sousedem, a pokud i navzdory tomu měli chvíli volna, vyplňovali ho diskusemi, čím milá nejlépe vypadá, do kterýchžto debat vnášeli argumenty v podobě válečných seker, kyjů atd. Otázky vkusu se za oněch časů vyřešily brzy. Když se mladík z dvanáctého století zamiloval,

neudělal tři kroky nazpět, nezadíval se jí do očí a neřekl jí, že je pro tento svět příliš krásná. Řekl, že vyjde ven a zjistí, jak se věci mají. A pokud venku potkal nějakého muže a rozbil mu hlavu, dokázalo se tím, že jeho dívka – dívka toho prvního mladíka – je opravdu hezká. Pokud mu však rozbil hlavu ten druhý – myslím tomu prvnímu mladíkovi –, pak *jeho* dívka – nikoliv tedy dívka toho druhého chlapíka, nýbrž dívka toho, který... Podívejte, pokud mladík A rozbil hlavu mladíkovi B, pak dívka mladíka A je opravdu hezká; ale pokud mladík B rozbil hlavu mladíkovi A, pak dívka mladíka A hezká není a hezká je dívka mladíka B. Takovým způsobem provozovali uměleckou kritiku.

V dnešní době si zapálíme dýmku a necháme dívky, aby si to mezi sebou vyřídily samy.

Dělají to velmi dobře. Začínají vykonávat všechnu naši práci. Jsou lékařkami, advokátkami a umělkyněmi. Ředitelují divadlům, defraudují a redigují noviny. Těším se na dobu, kdy my muži nebudeme mít na práci nic jiného než ležet do dvanácti v posteli, přečíst si dva romány denně, užít si příjemný čaj o páté a namáhat si mozky leda tak debatami o nejnovějších vzorech kalhot a dohady, z čeho má pan Jones ušitý kabát a jestli mu padl. Je to nádherná vyhlídka – pro zaháleče.